

KVALIFIKACIJŲ IR PROFESINIO MOKYMO PLĖTROS
CENTRAS

TREČIOJO AMŽIAUS
UNIVERSITETAI
LIETUVOJE.
2018 M. SITUACIJA.

Albinas Kalvaitis

Vilnius, 2018

Tyrimo problema. Vis labiau senstant visuomenei, daug daugiau dėmesio pradedama skirti vyresniojo amžiaus asmenų švietimo poreikiams tenkinti. Vienas būdų pasiekti šio tikslo – specialių mokymo įstaigų, skirtų vyresnio amžiaus žmonėms, įkūrimas. Tokių specialių mokymo įstaigų reikia dar ir dėl to, kad vyresniojo amžiaus asmenys turi specifinių jų amžių atitinkančių poreikių. Jiems dažniausiai jau nebereikia valstybės pripažinto mokslų baigimo pažymėjimo, be to, vyresnio amžiaus besimokantieji dėl sveikatos kelia savų reikalavimų mokymuisi – pavyzdžiui, dėstytojai turi kalbėti aiškiai ir pakankamai garsiai, teikiamos informacijos kiekis neturi būti labai didelis, santykiškai tokiose mokymo įstaigose turi būti daug neformalesni, liberalesni negu įprastoje ugdymo įstaigoje.

Lietuvoje nusistovėjo situacija, kad vyresniojo amžiaus asmenys savo švietimo poreikius dažniausiai tenkina neformaliojo švietimo pagalba. Lietuvos švietimo, signataras dr. Medardas Čobotas kartu su bendraminčiais pirmąją vyresniojo amžiaus žmonėms skirtą mokymo įstaigą, trečiojo amžiaus universitetą (TAU), įregistravo 1995 m. birželio 2 d. Šio universiteto įstatuose buvo nurodyta, kad tai yra ne pelno siekianti savarankiška, savanoriška respublikinė visuomeninė organizacija, savo veikla užtikrinanti vyresnio amžiaus žmonių geresnę socialinę integraciją į visuomenę, skatinanti jų efektyvų, produktyvų ir turiningą gyvenimą, palaikanti jų darbingumą, fizinį aktyvumą, kelianti žinių ir kultūros lygį, apsikeičianti gyvenimo patirtimi, palaikanti sveikatą, turinti juridinio asmens statusą ir veikianti švietimo, socialinėje, kultūros ir kitose panašiose srityse. Taigi nuo pat pradžių Lietuvoje siekta kurti daug platesnio profilio negu vien akademinę senjorų mokymosi įstaigą.

TAU yra viena labiausiai populiarėjančių mokymo įstaigų Lietuvoje. Pirmasis TAU atsirado 1995 m., 2012 m. veikė 24 TAU, 2014 m. pavasarį Lietuvoje jau buvo žinomi 40 įvairiuose miestuose veikiantys trečiojo amžiaus universitetai, o 2018 m. pavasarį buvo žinoma apie 67 Lietuvos savivaldybėse savarankiškai veikusius TAU. Kita vertus, TAU ilgą laiką apskritai nebuvo įtraukti į bendrą Lietuvos švietimo sistemą, o iš esmės egzistavo autonomiškai.

Pirmą kartą moksliskai tyrinėti Lietuvos trečiojo amžiaus universitetų veiklą pabandyta 2012 m., kai, įgyvendinant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamo projektą „Suaugusiųjų švietimo sistemos plėtra suteikiant besimokantiems asmenims bendrąsias kompetencijas (II etapas)“, buvo atliktas tyrimas ir paskelbta tyrimo ataskaita „Trečiojo amžiaus universitetų sistemos veiklos analizė“¹.

Vykdamas šį tyrimą nustatyta, kad:

- Bendras TAU klausytojų skaičius Lietuvoje 2012 m. pabaigoje siekė maždaug 6000 klausytojų. Per ketverius metus TAU klausytojų padaugėjo beveik dvigubai, bet, žinant, jog

¹ Plg. <http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Trečiojo-amžiaus-universitetu-sistemas-veiklos-analize.pdf>

2012 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 711 036 šešiasdešimties metų ir vyresni gyventojai, TAU turėjo dar milžiniškas galimybes plėsti savo veiklą.

- TAU labai įvairiai ir, ko gero, atsižvelgdama į savivaldybės galimybes, sprendžia mokymosi patalpų klausimą. Dažniausiai pasirenkama vieta trečiojo amžiaus universiteto užsiėmimams – įvairios savivaldybei priklausančios patalpos, pavyzdžiui, rajono švietimo ar kultūros centrai. Gana plačiai išnaudojamos ir aukštųjų mokyklų bei bendrojo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų galybės suteikti patalpas. Tarp mažiau įprastų užsiėmimo vietų – trečiojo amžiaus universiteto vadovo valdomas viešbutis ar savivaldybės įsteigti globos namai.
- Patogiausias trečiojo amžiaus universitetų užsiėmimų laikas yra darbo dienomis, darbo laiku. Užsiėmimai paprastai prasideda apie 15–16 val. Akivaizdu, kad, tokiu atveju jie dažnai baigiasi jau po darbo. Galima manyti, kad toks darbo laikas pasirenkamas dar ir dėl to, kad tokiu laiku trečiojo amžiaus universitetų vadovybei patogiau prisikviesti lektorius ir užsiėmimų vadovus.
- 2012–2013 mokslo metų pradžioje trečiojo amžiaus universitetuose buvo pasirengę dirbti 270 dėstytojų ir lektorių. Palyginti su 2011–2012 mokslo metais, dėstytojų skaičius truputį sumažėjo.
- Vertinant Lietuvoje veikiančių trečiojo amžiaus universitetų veiklą pagal bendrojo valdymo modelio (BVM, angliškai Common Assessment Framework) principus galima teigti, kad:
 - apklausoje dalyvavę trečiojo amžiaus universitetų klausytojai, dėstytojai ir vadovai iš esmės tik teigiamai įvertino TAU veiklos galimybių ir rezultatų sritis;
 - trečiojo amžiaus universitetų dėstytojai, jeigu jie kartu nėra ir TAU vadovai, menkai įtraukiami į trečiojo amžiaus universiteto bendruomenės gyvenimą ir veiklą. Galima manyti, kad pagrindinė trečiojo amžiaus universitetų dėstytojų funkcija yra ateiti į auditoriją ir paskaityti paskaitą senjorams ar šiuos senjorus kaip nors kitaip užimti. Visas trečiojo amžiaus universitetų valdymas ir veiklos korekcijos dažniausiai vyksta tiesiogiai trečiojo amžiaus universitetų vadovams bendraujant su klausytojais. Todėl viena didesnių trečiojo amžiaus universitetų veiklos plėtros perspektyvų – universiteto bendruomenių plėtra pirmiausia labiau įtraukiant dėstytojus ir siekiant labiau motyvuoti savo klausytojus aktyviau įsitraukti į trečiojo amžiaus universiteto bendruomenės veiklą, lygiavertiškai sprendžiant dėl TAU veiklos krypčių ar kitų vidaus gyvenimo klausimų;
 - trečiojo amžiaus universiteto klausytojai, tegul ir netiesiogiai, išreiškia siekį labiau lemti apsisprendimą dėl trečiojo amžiaus universiteto veiklos krypčių, kitų šios mokymo įstaigos vidaus gyvenimo dalykų.

- Aptariant trečiojo amžiaus universiteto kaip mokymo įstaigos tipo ypatumus, visus ypatingus šio mokymosi įstaigos tipo požymius galima sujungti į dvi pagrindines grupes:
 - Trečiojo amžiaus universiteto dalyvių įsivertinimas – tai esantys daug geresni negu įprasta asmenys – aktyvesni, smalsesni, besiorientuojantys ne į išsilavinimą (t. y. diplomą, pažymėjimą), bet į žinias, galimybę aptarti tas žinias. Kita vertus, šešiasdešimtmečiai ir septyniasdešimtmečiai TAU klausytojai gali iš esmės skirtis savo poreikiais ir galimybėmis, o tai suteikia veiklai tam tikro specifiškumo. Ypač tuomet, jei trečiojo amžiaus universiteto klausytojų skaičius yra nedidelis ir nėra galimybių išsiskirstyti po fakultetus ar grupes, o reikia dirbti bendrame jungtiniame fakultete. Taip pat būtina žinoti, kad į trečiojo amžiaus universiteto užsiėmimus ateina labai skirtingą išsilavinimą įgiję ir labai skirtingus tobulinimosi poreikius turintys senjorai.
 - Darbo organizacijos trečiojo amžiaus universitete ypatumai – šie esantys neformalesni negu įprasta, liberalesnė TAU aplinka ir tvarka, didesnis trečiojo amžiaus universiteto bendruomenės kolektyviškumo jausmas.
- Analizuojant TAU dėstytojų darbą paaiškėjo, kad patys dėstytojai, palyginti su TAU klausytojų ir vadovų vertinimais, savo veiklą vertina geriausiai. Ypatingi vertinimų neatitikimai, kai dėstytojai aiškiai geriau negu TAU klausytojai ir vadovai įvertina atskirus savo veiklos aspektus, stebimi vertinant teiginius „Dėstytojai taiko patrauklius mokymo(si) metodus“ ir „Dėstytojai savarankiškoms studijoms rekomenduoja naudingą mokymosi medžiagą“. Didžiųjų miestų TAU klausytojai vyrai ir trečiojo amžiaus universitetą trumpiau lankę klausytojai savo dėstytojų darbo kokybę vertina kritiškiau.
- Tipinis TAU klausytojas yra moteris, pensininkė, kurios amžius – nuo 60 iki 75 metų. Paprastai ji yra įgijusi bent profesinį ar aukštesnįjį, bet labai dažnai ir aukštąjį išsilavinimą, yra ištekėjusi arba našlė. Galima manyti, kad tarp didžiųjų miestų TAU klausytojų yra daugiau aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų, pensininkų bei nevedusių senjorų, o mažesniųjų miestų TAU – jaunesnio amžiaus ir įgijusių tik profesinį ar aukštesnįjį išsilavinimą klausytojų, taip pat turinčių darbą ar savo verslą ir vedusių asmenų. Labiau akademinės krypties TAU mokosi daugiau aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų ir nevedusių asmenų, taip pat našlių.
- Taip pat, kaip ir darbingo amžiaus asmenų neformalaus švietimo atveju, mokyti TAU dažniausiai pradama dėl universalių priežasčių: noro tobulintis, plėsti akiratį bei siekio maloniai pabendrauti su naujais žmonėmis. Siekis įgyti konkrečių trūkstančių žinių yra mažiausias akstinas pradėti mokslus TAU. Žinių trūkumas statistiškai reikšmingai dažniau į

TAU atveda asmenis, įgijusius tik vidurinį ar profesinį bei aukštesnįjį išsilavinimą, taip pat trumpiau TAU lankančius asmenis.

- Pirmuoju informacijos apie TAU šaltiniu dažniausiai tampa draugų, pažįstamų ir kaimynų nuomonė ir pranešimai laikraščiuose. Patikimiausiais informacijos apie TAU šaltiniais laikomi draugai, pažįstami ir kaimynai; laikraščiai ir internetas. Klausytojams patogiausiais informacijos apie TAU šaltiniais įvardyti TAU darbuotojai (vadovybė ir dėstytojai), laikraščiai, internatas, draugai, kaimynai ir pažįstami. Labiausiai paskatinę eiti mokytis į TAU asmenys yra draugai. Apibendrintai galima pasakyti, kad kaip tik draugų, pažįstamų ir kaimynų nuomonė bei informacija laikraščiuose ir internete svarbiausia agituojant mokytis TAU. Todėl būtina apgalvoti geresnio informacijos apie TAU pateikimo šiais trimis būdais strategijas ir padėti TAU vadovybei įgyvendinti šias strategijas.
- Vertinant TAU besimokančių klausytojų iš mokslo gaunamą naudą, galima daryti pagrįstą išvadą, kad trečiojo amžiaus universitete lengviausia įgyti naujų ir naudingų žinių bei maloniai pabendrauti su naujais žmonėmis.
- Tipiškas Lietuvos trečiojo amžiaus universiteto dėstytojas – moteris, įgijusi aukštąjį išsilavinimą, turinti nuolatinį darbą, turinti darbo formaliojo švietimo įstaigoje patyrimo.
- Pagal amžių Lietuvos trečiojo amžiaus universitetų dėstytojai dalijasi į tris aiškiai išreikštas grupes: 45 metų amžiaus ir jaunesnius, 46–60 metų ir vyresnius negu 60 metų asmenis.
- Tipiškas Lietuvos trečiojo amžiaus universiteto vadovas – moteris, įgijusi aukštąjį išsilavinimą, pensininkė, turinti darbo formaliojo švietimo įstaigoje patyrimo, bet neturinti patyrimo dirbti formaliojo švietimo įstaigos vadove. Pagal amžių buvo sunku išskirti tipišką TAU vadovo apibūdinimą.
- Dėstytojai paprastai pradėjo dirbti trečiojo amžiaus universitete dėl to, kad jautė poreikį pasidalyti turimomis žiniomis. Didelę dalį TAU dėstytojų (ypač jaunesnio amžiaus) trečiojo amžiaus universiteto dėstytojais paprašė dirbti TAU vadovai.
- Trečiojo amžiaus universitetų dėstytojai ir vadovai paprastai jaučia pasitenkinimą savo veikla.
- Dažniausia TAU dėstytojų įvardyta reikalinga pagalba yra geresnis TAU finansavimas. TAU vadovams reikalingą pagalbą galima dalyti į 4 dalis:
 - pagalbą TAU vadovams keliant kvalifikaciją;
 - pagalbą sprendžiant TAU pedagogines problemas;
 - pagalbą sprendžiant TAU organizacines problemas;
 - pagalbą sprendžiant TAU su teisės aktais susijusias problemas, pirmiausia išgryninant TAU teisinį ir pedagoginį statusą.

- Pagrindinėmis problemomis TAU vadovai laiko mokymuisi reikalingų medžiagų įsigijimo ir atlyginimo už dėstytojų darbą problemas.

Antrą kartą Lietuvos TAU veiklos tyrimas atliktas 2014 m., toliau vykdant Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Suaugusiųjų švietimo sistemos plėtra suteikiant besimokantiems asmenims bendrąsias kompetencijas (II etapas)“². Tyrimas vadinosi „Trečiojo amžiaus universitetai Lietuvoje: situacijos analizė ir plėtros gairės“². Vertinant organizacinius TAU judėjimo Lietuvoje aspektus buvo nustatyta:

- Susiformavo aiškus šalyje veikiančių TAU pasidalinimas pagal teisinį statusą. Viena vertus, dalis TAU veikia kaip daugiau ar mažiau savarankiškos organizacijos. Jos paprastai turi įgijusios teisinį asociacijos statusą. Kita vertus, nuo 2008 m. pradėjo rasti ne tik fizinių asmenų, bet ir savivaldybių politikų ar savivaldybių administracijų specialistų iniciatyva kuriami trečiojo amžiaus universitetai. Dalis tokių TAU tik labai santykinai gali vadintis savarankiškai veikiančiu trečiojo amžiaus universitetu, nes yra ne kažkokia atskira organizacija, o daugiau kitos institucijos – paprastai švietimo centro ar suaugusiųjų mokyklos – vykdoma funkcija. Savivaldybių iniciatyva prie kurios nors savivaldybėje veikiančios įstaigos atsiradusio TAU jo vadovai paprastai net neplanuoja kaip nors juridškai įregistruoti – jiems pakanka, kad teisiškai sutvarkytas įstaigos, prie kurios veikia jų TAU, statusas. Dar vienas būdas Lietuvoje atsirasti trečiojo amžiaus universitetams – universitetų iniciatyva, kai universitetas kartu su partneriu (pvz., viešąja įstaiga) ar savarankiškai steigia senjorų akademinio ir kitokio švietimo paslaugas teikiančią pakankamai savarankiškai veikiančią organizaciją, kuriai vadovauja to universiteto darbuotojai ir kuri paprastai veikia to universiteto patalpose.
- Maždaug trečdalis senjorų neformaliojo švietimo paslaugas teikiančių institucijų siekia vykdyti veiklą ne tik tame savivaldybės centre, kuriame yra įkurti. Paprastai jie savo veiklą plečia į kitus toje savivaldybėje esančius miestus ir gyvenvietes ir taip pasiekia ne tik savivaldybės centre, bet ir mažesnėse gyvenvietėse gyvenančius senjorus.
- Trečiojo amžiaus universitetai savo veiklos plėtrai dar menkai sugeba išnaudoti savivaldybėse veikiančių (ir savivaldybių tarybų įsteigtų!) bendrojo ugdymo mokyklų pastatus, viešųjų bibliotekų, muziejų patalpas ir jų materialinę bazę.
- Šalyje akivaizdžiai didėja besinaudojančių neformaliojo švietimo paslaugomis senjorų skaičius.

² Plg. <http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2014/01/Tre%C4%8Diojo-am%C5%B4iaus-universitetai-Lietuvoje-situacijos-analiz%C4%97-ir-pl%C4%97tros-gair%C4%97s.pdf>

- Didžioji Lietuvoje veikiančių TAU dalis savo veiklai jungia nuo 100 iki 300 klausytojų. Stebima nerimą kelianti tendencija, kad dažnas daugiau klausytojų sugebantis pritraukti paprastai fizinių asmenų įsteigtas TAU dėl patalpų ir tinkamų dėstytojų trūkumo yra priverstas riboti naujų klausytojų priėmimą.
- TAU dėstytojus apskritai galima dalyti į dvi grupes – dalis jų įtraukiama į TAU veiklas tik epizodiškai, vienam dviem užsiėmimams vesti, pavyzdžiui, pakviečiamas miesto ligoninėje dirbantis vidaus ligų gydytojas, kad papasakotų senjorams apie dažniausiai pasitaikančias ligas, arba organizuojamas senjorų susitikimas su koku nors keliautoju, kuris papasakoja apie aplankytas šalis. Kita, paprastai mažesnė dėstytojų dalis, su TAU klausytojais dirba ilgesnį laiką ir, pavyzdžiui, visus mokslo metus dėsto informatikos kursą arba senjorus moko užsienio kalbų.
- Dar vienas TAU veiklos aspektas – trečiojo amžiaus universitetų vadovų veiklos pobūdis. Viena vertus, privačių steigėjų įkurtų ir, antra vertus, savivaldybių ir universitetų iniciatyva įkurtų TAU vadovai skiriasi pagal tai, ar vadovybėje yra kitose organizacijose dirbančių, bet taip pat su TAU veikla susijusias problemas sprendžiančių darbuotojų. Tuo gali pasigirti visi savivaldybių ir universitetų iniciatyva įkurti TAU, o privačių asmenų įkurtuose TAU ne viskas taip vienareikšmiška. Nors, kita vertus, ir 8 iš 22 apklaustų privačių asmenų iniciatyva įsteigtų TAU vadovai nurodė, kad jų vadovybėje yra kitose organizacijose dirbančių, bet taip pat su TAU veikla susijusias problemas sprendžiančių darbuotojų.
- Trečiojo amžiaus universitetai, kitaip negu dažnoje užsienio šalyje, neapsiriboja vien akademinų užsiėmimų organizavimu savo klausytojams. Beveik visuose Lietuvoje veikiančiuose trečiojo amžiaus universitetuose organizuojami, buvo organizuojami ar planuojami organizuoti ir įvairūs praktiniai užsiėmimai (kalbų mokymasis, dailės studija, rankdarbiai, IT gebėjimų tobulinimas, šiaurietiškas ėjimas ir pan.) bei klausytojų laisvalaikio organizavimas (kelionės, saviveikla, vakaronės ir pan.).
- Beveik visuose trečiojo amžiaus universitetuose veikia arba numatoma įkurti vienokias ar kitokias TAU savivaldos institucijas. Šiose savivaldos institucijose dirba skirtingas asmenų skaičius, bet paprastai jų būna apie dešimt asmenų. Nors apie tai ir nebuvo klausta, dažnai respondentai, pasakodami apie jų vadovaujame TAU veikiančią savivaldą, minėjo ir bent mokslo metų pradžioje ir pabaigoje vykstančius visuotinius klausytojų susirinkimus. TAU savivaldos atstovai, respondentų teigimu, dažniausiai renkami visuotiniuose klausytojų susirinkimuose.

- Geresnius ar blogesnius ryšius su savo savivaldybės administracijos specialistais įvardijo visi savivaldybės iniciatyva atsiradusių TAU vadovų ir net truputį mažiau negu pusė fizinių asmenų įsteigtų trečiojo amžiaus universitetų vadovų. O universitetų įsteigtų TAU vadovai, jų teigimu, jokių nuolatinių ryšių su savo savivaldybės administracijos atstovais vis dar nepalaiko.

Vertinant finansinius TAU judėjimo Lietuvoje aspektus buvo nustatyta:

- Įvairios privačios organizacijos ar asmenys Lietuvoje veikiančių trečiojo amžiaus universitetų veiklos reguliariai iš esmės neremia. Savivaldybė tiesiogiai ar per jos įkurtas organizacijas dažniau remia savivaldybės įkurtų trečiojo amžiaus universitetų, ar tiksliau, savivaldybės institucijų, teikiančių senjorų neformaliojo švietimo paslaugas, veiklą. Savivaldybė nuolat rėmė ir maždaug trečdaliu fizinių asmenų įkurtų TAU veiklą. Dauguma fizinių asmenų įsteigtų TAU kaip tik per klausytojų nario mokesčio mokėjimą gali surinkti lėšas savo veiklai plėtoti. Nario mokesčio problema nėra svetima ir savivaldybių iniciatyva įsteigtų TAU vadovams, nors dauguma taip įsteigtų trečiojo amžiaus universitetų vis dėlto nario mokesčio dar nerinko.
- Paklausti, kokią nematerialinę paramą gauna iš įvairių institucijų, trečiojo amžiaus universitetų atstovai paprastai nurodė galimybę nemokamai naudotis patalpomis ir organizacine technika. Aukštosios mokyklos (ne tik universitetai, bet ir kolegijos) kai kuriems trečiojo amžiaus universitetams padeda susirasti nemokamų lektorių.
- Beveik visi fizinių asmenų įsteigti TAU rengė dokumentus dalyvauti įvairiuose projektuose ir taip bent iš dalies bandė finansuoti savo veiklą. Savivaldybės ir universitetų iniciatyva atsiradusiuose trečiojo amžiaus universitetuose tokia galimybė pasinaudota pusėje trečiojo amžiaus universitetų. Lietuvoje veikiantys TAU labiau orientuojasi į savo savivaldybėje ir Lietuvoje skelbiamus projektus. Pažymėtina, kad šioje veikloje aktyviai pasyvesni yra savivaldybių iniciatyva įsikūrę trečiojo amžiaus universitetai.
- Fizinių asmenų įsteigtuose TAU dažniausiai už lėšų panaudojimą atsiskaitoma visuotiniam narių susirinkimui ar bent TAU tarybai. Savivaldybių iniciatyva atsiradusiuose TAU – dažniau steigėjui (švietimo centrai, suaugusiųjų mokyklai) ar jo tarybai.

Vertinant TAU gebėjimą strategiškai planuoti buvo nustatyta:

- Vienokius ar kitokius veiklos planus rengia beveik visi TAU – tik du TAU aiškiai nurodė savo veiklos apskritai neplanuojantys, o vieno TAU atstovas į šį klausimą neatsakė. Daugiau negu pusė visų respondentų (24 iš 38) nurodė savo veiklą planuojantys metams arba ilgesniam

laikui. Kita vertus, planavimas vienu metų laikotarpiui specialistų laikomas trumpalaikiu planavimu, leidžiančiu siekti tik nedidelių taktinių tikslų.

- Dažniausiai parengti veiklos planavimo dokumentai derinami su TAU administracija ar taryba bei TAU klausytojais. Savivaldybių iniciatyva įkurtų trečiojo amžiaus universitetų veiklos planavimo dokumentai yra derinami su steigėjo (paprastai švietimo centro ar suaugusiųjų mokyklos) vadovybe arba su steigėjo darbuotojais. Galima manyti, kad trečiojo amžiaus universitetų vadovai, paklausti apie savo veiklos planavimą, dažniausiai (beveik visada?) turi galvoje renginių tvarkaraščio sudarymą tam tikram laikotarpiui (dažniausiai visiems mokslo metams ar semestriui), kai, turint labai ribotus finansinius išteklius, reikia susitarti dėl patalpos renginiui, tam renginiui būtinos organizacinės technikos (pvz., multimedijos), rasti nemokamą ar bent nebrangiai kainuojantį ir senjorams įdomų lektorių. Vėliau prieš renginį dar būtina įsitikinti, ar visi susitarimai tebegalioja. Tuo paprastai ir baigiasi trečiojo amžiaus universitetų veiklos planavimas.
- Renginių efektyvumas nuolat ar bent kai kada tiriamas daugumoje Lietuvoje veikiančių trečiojo amžiaus universitetų. Paaiškėjo, kad trečiojo amžiaus universitetuose klausytojų poreikiai tiriami dažniau negu renginių efektyvumas – daugiau kaip pusė apklaustų respondentų tai daro nuolat. Kita vertus, jei daugiau negu pusė fizinių asmenų įsteigtų TAU tai daro nuolat, daugiau negu pusė savivaldybių iniciatyva įsteigtų TAU, jų vadovų teigimu, tai daro tik kai kada. Renginių efektyvumui ir klausytojų poreikiams tirti paprastai naudojami patys paprasčiausi tyrimo būdai – anketavimas, interviu, diskusija.
- Dauguma Lietuvoje veikiančių trečiojo amžiaus universitetų jokių savo ir visos savivaldybės švietimo vystymosi sąsajų neieško. Pažymėtina, kad senjorų neformaliojo švietimo ir visos savivaldybės švietimo vystymo planus menkai derina dauguma savivaldybių iniciatyva įkurtų TAU vadovų.
- Tyrimo rezultatai rodo, kad strateginių plėtros problemų aptarimas Lietuvos trečiojo amžiaus universitetuose dažniausiai vyksta tik per žodines diskusijas, t. y. labai neįsipareigojant ir tų diskusijų rezultatų labai nefiksuojant. Taip pat pažymėtina, kad net maždaug ketvirtadalis respondentų mano, jog apskritai nereikia skirti dėmesio analizei ir sprendimams, kaip suteikti TAU vadovams ir dėstytojams jų veiklai būtinų žinių ir ugdyti reikiamus įgūdžius.
- Dažniausiai TAU vadovai savo organizacijos stiprybes susieja su klausytojais ir geru jų poreikių tenkinimu, taip pat kai kada – su stipria komanda, galinčia išspręsti net ir sunkiausias problemas. Paklausti apie savo organizacijos silpnybes, respondentai dažniausiai minėjo, kad niekas jiems neskiria lėšų, dėstytojų ar patalpų ir tik išimtiniais atvejais minėjo savo

vadovaujamo TAU organizacines problemas ar vadovybės įgūdžių stoką. Ko gero, tai rodo, kad beveik niekas iš respondentų giliai neanalizavo savo TAU veiklos. Respondentai savo TAU plėtros galimybes daugiau sieja ne su savo veiksmais, savo iniciatyva, o su kažkokia galbūt ateisiančia išorine pagalba (finansine, nemokamų gerų lektorių rekomendavimu ir pan.). Apibendrinant nurodytas grėsmes respondentų vadovaujamo TAU veiklai matyti, kad respondentai retai išreiškė apmąstyta ir su kolegomis aptartą nuomonę šiuo klausimu. Reikšdami savo nuomonę, respondentai labiau orientavosi į išorinius galimų grėsmių požymius (pasyvūs klausytojai), hipotetines aplinkybes (pavargs dabartiniai vadovai, galime prarasti patalpas) ir mažiau galvojo apie gilumines savo vadovaujamo TAU veiklos problemas. Taigi buvo akivaizdžiai matyti, kad Lietuvos trečiojo amžiaus universitetų vadovams trūksta strateginio planavimo įgūdžių.

Lietuvos XVII Vyriausybės programoje nurodyta, kad valstybė privalo suteikti visiems vienodas galimybes gauti kokybišką švietimą, nepriklausomai nuo tautybės, amžiaus, socialinės padėties ar gyvenamosios vietos³. LR Švietimo įstatymas nustato, kad neformaliojo suaugusiųjų švietimo paskirtis – sudaryti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti įgytą kvalifikaciją, įgyti papildomų kompetencijų⁴. LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatyme aiškiai apibrėžta trečiojo amžiaus universiteto esmė. Tai – neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi teikėjas, jo padalinys arba neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programa, teikiantys vyresnio amžiaus asmenų neformalųjį švietimą ir tęstinį mokymąsi, tenkinantys jų žinių, kompetencijos plėtotės ir kultūrinius poreikius⁵. Taigi, iškilo poreikis aiškintis, kaip Lietuvoje šiuo metu sekasi įgyvendinti vyresniojo amžiaus asmenų neformalųjį mokymąsi Trečiojo amžiaus universitetuose ir kaip situacija šalies trečiojo amžiaus universitetuose pasikeitė nuo 2014 m. atlikto tyrimo laikų.

Tyrimo apibūdinimas. Siekiant surinkti pagrindinę statistinę informaciją apie Trečiojo amžiaus universitetų veiklą, nuspręsta pasinaudoti 2014 metų statistinio tyrimo metodologija. Pasirinktas tas pats tyrimo objektas – TAU vadovai ir siekta išsiaiškinti, kaip šiems vadovams sekasi įgyvendinti trečiojo amžiaus universitetų veiklą. Pasirėmus 2014 m. naudotu tyrimo instrumentu, atrinktos svarbiausios TAU veiklą iliustruojančios ir apibrėžiančios sritys bei instrumento kintamieji. Be kitų

³ Plg. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/886c7282c12811e682539852a4b72dd4?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=1363e857-8fa3-478c-b09d-8b4f23b7af2d>

⁴ Plg. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105>

⁵ Plg. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CE3B174CA7E6/yLcXICpKBz>

pranašumų tai leido palyginti 2014 m. ir 2018 m. situaciją ir spręsti dėl tolesnių TAU veiklos Lietuvoje tendencijų.

Tyrimas atliktas 2018 m. balandžio – birželio mėnesiais. Rengiant tyrimo instrumentą, koncentruotasi į organizacines–sistemines trečiojo amžiaus universiteto veiklos problemas. Analizuojant savivaldybių interneto svetainių informaciją bei atliekant informacijos paiešką internete, rasti įvairiose Lietuvos savivaldybėse veikiančys 67 trečiojo amžiaus universitetai. Jų vadovams buvo elektroniniu paštu nusiųstas prašymas atsakyti į parengtos anketos klausimus. Gautos 65 atsakytos anketos. Savo atsakymų neatsiuntė Daugų TAU vadovas, o Tauragės TAU tyrimo metu buvo sustabdęs savo veiklą ir todėl jo vadovas taip pat į anketos klausimus neatsakė.

Tyrimo rezultatų analizė. Parengtos anketos pradžioje domėtasi, kas yra respondento atstovaujamo trečiojo amžiaus universiteto steigėjas. 32 respondentai nurodė, kad jų atstovaujamo TAU steigėjais yra fizinių asmenų grupė, 2 respondentai – narių susirinkimas, 26 respondentai – savivaldybė arba kuri nors savivaldybės administracijos įsteigta institucija (pvz., savivaldybės jaunimo ir suaugusiųjų švietimo centras, savivaldybės švietimo paslaugų centras, savivaldybėje veikianti suaugusiųjų mokykla ir pan.), o 5 respondentai nurodė, kad jų steigėju yra kuri nors aukštoji mokykla. Aukštosiomis mokyklomis, kurios inicijavo trečiojo amžiaus universitetų įsisteigimą, nurodyti Kauno kolegijos Kėdainių Jonušo Radvilos fakultetas, Klaipėdos universitetas, Lietuvos sporto universitetas, Panevėžio kolegija bei Panevėžio kolegijos Rokiškio filialas.

LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, nustatantis, kad trečiojo amžiaus universitetu gali vadintis tiek savarankiškas neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi teikėjas, tiek kurioje nors institucijoje teikiama tęstinio mokymosi programa, trečiojo amžiaus universiteto steigėjais pripažįsta ir fizinius asmenis, ir kokias nors kitas funkcijas vykdančias institucijas. Keliama tik viena būtina sąlyga – trečiojo amžiaus universitetu vadinamas reiškinytis turi teikti vyresnio amžiaus asmenims neformalųjį švietimą ir tęstinį mokymąsi, tenkinti jų žinių, kompetencijos plėtotės ir kultūrinius poreikius. Tolesniam surinktų duomenų analizavimui turėtų padėti visų respondentų atstovaujamo TAU padalijimas į tris dalis:

- Fizinių asmenų ar narių susirinkimo įkurtus TAU;
- Savivaldybių ar kurių nors savivaldybių institucijų įkurtus TAU (tada paprastai toje institucijoje vyresniojo amžiaus asmenims teikiama neformaliojo švietimo programa);
- Aukštųjų mokyklų įkurtus TAU (juose irgi dažniau teikiama neformaliojo švietimo programa vyresniojo amžiaus asmenims).

Lygiai toks pat respondentų ir jų atstovaujamo TAU atskyrimo būdas taikytas ir analizuojant 2014 m. atlikto tyrimo duomenis.

Respondentams buvo užduotas klausimas, kada įkurtas jų atstovaujamas trečiojo amžiaus universitetas. Šis TAU įkūrimo klausimas buvo labai aktualus, nes, prieš tyrimą renkant pirminę informaciją, buvo nustatyta, kad kai kurie TAU per laikotarpį nuo savo įsikūrimo spėjo vieną ar kelis kartus persiregistruoti. Todėl 2014 m. surinkta informacija apie tuomet veikusią TAU įsisteigimo metus 2018 m. jau nebėra visiškai tiksli. Ankstesniais metais trečiojo amžiaus universitetų judėjimo pradininkas šalyje – Vilniuje veikiantis Medardo Čoboto Trečiojo amžiaus universitetas, siekdamas padėti mažesniuose Lietuvos miestuose besisteigiantiems TAU, leisdavo jiems vadintis MČTAU skyriumi ir taip stipriai sumažindavo TAU įsisteigimui būtinų biurokratinių procedūrų apimtį. Šiam formaliam MČTAU skyriui sustiprėjus, surinkus didesnę savo universiteto bendruomenę, paprastai randasi noras įsiregistruoti savarankišką trečiojo amžiaus universitetą ir teisinio įsiregistravimo ar persiregistravimo data paprastai laikoma TAU įsisteigimo data.

1 lentelė. Lietuvos TAU įsisteigimo metai pagal jų steigėjus (vnt.).

	Bendrai imant (N=65)	TAU steigėjai – fiziniai asmenys	TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos	TAU steigėja – aukštoji mokykla
1995	1	1		
1999	3	1	2	
2000	1	1		
2002	3	3		
2005	1	1		
2006	1	1		
2007	1			1
2008	3	1	1	1
2010	5	2	1	2
2011	6	4	2	
2012	8	4	4	
2013	9	3	5	1
2014	6	3	3	
2015	10	5	5	
2016	2	2		
2017	3	2	1	
neatsakė	2	-	2	

Vertinant TAU steigimosi metus matyti, kad pirmąjį dešimtmetį po pirmojo tokio universiteto, Vilniaus MČTAU, įsisteigimo maždaug iki 2008 m. dominavo fizinių asmenų steigiami TAU. Kitaip kalbant, pirmame TAU steigimosi etape daugiausia buvo remiamasi aktyvių senjorų iniciatyva. Antrame TAU steigimosi etape maždaug pusę TAU steigėsi savivaldybių administracijų ar savivaldybių administracijų švietimo padalinių darbuotojų iniciatyva. Galima teigti, kad antrojo tipo

TAU buvo dažniau steigiami tose savivaldybėse, kuriose neatsirado aktyvių, TAU savarankiškai įsteigti norinčių senjorų.

Dėl skirtingo TAU steigimo būdo įvairių TAU atstovai skirtingai sprendžia, ar jiems verta registruoti savo trečiojo amžiaus universitetą. Bendrai imant, 2018 m. tyrimas parodė, kad tik maždaug 60 proc. šiuo metu veikiančių TAU yra teisiškai įsiregistravę ar planuoja tai padaryti.

2 lentelė. Lietuvos TAU įregistravimas 2014 m. ir 2018 m. (vnt.)

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Taip, įregistruotas	22	34	21	29	0	5	1	0
Dar ne, bet planuojame įregistruoti	1	4	0	1	1	3	0	0
Ne ir neplanuojame įregistruoti	15	27	1	4	13	18	1	5

Akivaizdu, kad teisinio TAU registravimo būtinybę dažniausiai lemia sąlygos, kaip trečiojo amžiaus universitetas buvo įsteigtas. Jei TAU buvo įkurtas kaip kokios nors institucijos vykdoma senjorų neformaliojo švietimo programa, dažnai siekti teisinio įregistravimo nėra poreikio. Kita vertus, teisiškai neįregistravus savojo TAU, paprastai būna sunkiau savarankiškai teikti paraiškas įvairioms nacionalinėms ar tarptautinėms programoms ir projektams. Iš 2 lentelės matyti, kad didžioji dauguma respondentų, atstovaujančių fizinių asmenų įsteigtus TAU, nurodė, jog jų TAU teisiškai įregistruoti arba planuojama tai padaryti, o respondantai, atstovaujantys savivaldybių institucijų ir aukštųjų mokyklų įsteigtiems TAU, dažniau nurodė priešingai. Tokia tendencija buvo stebima ir analizuojant 2014 m. atlikto tyrimo rezultatus.

Toliau analizuojant teisinio TAU įregistravimo klausimą respondentų klausta, kokį teisinį statusą įregistruojant pasirinko jų atstovaujamas TAU. Iš 3 lentelės matyti, kad, kaip rodo praktika, šalyje veikiančiams ir siekiantiems teisinio įregistravimo trečiojo amžiaus universitetams patogiausiu teisiniu statusu yra asociacija. Kaip rodo 2018 m. tyrimo rezultatai, šį teisinį statusą dažniau rinkosi ir savivaldybių įsteigti TAU, kurių nariai nusprendė teisiškai įregistruoti savo universitetą. Lyginant su 2014 m. tyrimo rezultatais galima teigti, kad situacija per keturis metus nepasikeitė – asociacija yra ir buvo dažniausiai teisiškai įsiregistruojančių TAU pasirenkamas teisinis statusas. Kitas teisinis statusas, kurį rinkosi mažuma teisiškai įsiregistravusių TAU, buvo viešoji įstaiga.

3 lentelė. Teisiškai įregistruotų TAU teisinis statusas (vnt.)

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Asociacija	20	31	19	27	1	4		
Viešoji įstaiga	2	4	1	2		2	1	
Neatsakė	16	30	2	5	13	20	1	5

Labai svarbia TAU veiklą apibūdinančia aplinkybe yra filialų ar skyrių kitose vietovėse turėjimas. Praktika rodo, kad tik stiprus ir pakankamai skaitlingas TAU gali steigti skyrius ar filialus ir taip iš esmės skaldyti turimus resursus ir galimybes. Kita vertus, regioninės švietimo politikos požiūriu, siekiant į TAU veiklas įtraukti kuo daugiau senjorų ir mažinant mažesniuose gyvenamuosiuose punktuose gyvenančių senjorų socialinę atskirtį, tiesiog būtina suteikti galimybę dalyvauti TAU veiklose ir mažesniuose miesteliuose bei kaime. Didesnio TAU skyrius ar filialas mažesniame miestelyje arba kaime – puikus būdas plėstis į mažesnius gyvenamuosius punktus. Objektiviai regioninės švietimo politikos aspektai turėtų labiau rūpėti savivaldybės ar savivaldybės institucijos įsteigtiems TAU, nes egzistuoja didesnė tikimybė, kad šie TAU įsteigti sprendžiant savivaldybei kylančius suaugusiųjų švietimo iššūkius.

4 lentelė. TAU, turintys filialų arba skyrių kitose vietovėse (vnt.)

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Turi	7	15	6	4	1	11		
Neturi, bet planuoja steigti	6	9	1	4	4	5	1	
Neturi ir neplanuoja steigti	25	41	15	26	9	10	1	5

Iš 4 lentelės matyti, kad tęsiasi jau iš 2014 m. tyrimo rezultatų stebėta tendencija – savivaldybių ir jų institucijų įsteigti TAU dažniau yra įkūrę kitose vietovėse veikiančius skyrius ar filialus. Kita vertus, maždaug dviem trečdaliams šiuo metu veikiančių TAU vis dar nėra poreikio plėstis į kitas vietas. Pažymėtina, kad tarp tokių TAU – visi penki aukštųjų mokyklų iniciatyva įsteigti TAU. Iš surinktų

duomenų matyti, kad dažniausiai TAU skyriai ir filialai veikia toje pačioje savivaldybėje, kaip ir pats TAU.

Visaverčiam trečiojo amžiaus universiteto veikimui yra būtina, kad jame veiktų savivalda. Turint realiai veikiančią savivaldą galima teigti, kad toks TAU tikrai yra tvarus reiškinys. Tai ypač svarbu fizinių asmenų įsteigtiems TAU. Juos paprastai steigia senjorai, kuriems jų pačių ir jų artimųjų sveikatos situacija yra labai svarbi. Deramai veikianti TAU savivalda padeda užtikrinti, kad, vieniems vadovams nebegalint skirti TAU tiek pat jėgų ir laiko, kaip ir anksčiau, į jų vietą ateis jų bendraminčiai ir toliau tęs pradėtas veiklas. Todėl atliekant tyrimą domėtasi, ar respondento atstovaujama TAU veikia kokia nors savivalda.

5 lentelė. Senato, tarybos ar kitaip vadinamos savivaldos institucijos veikimas TAU (vnt.)

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Turi išsirinę	33	57	19	31	12	22	2	4
Neturi, bet planuoja rinkti	2	2	2			1		1
Neturi ir neplanuoja rinkti	3	5	1	3	2	2		
neatsakė		1				1		

Iš 5 lentelės matyti, kad didžioji dalis šiuo metu veikiančių TAU turi išsirinę senatą, tarybą ar kitaip vadinamą savivaldos instituciją arba planuoja ją rinkti. Tik mažiau dešimtadalio šiuo metu veikiančių TAU savivaldos neturi.

Dar viena tvarios TAU veiklos sąlyga yra galimybė be didesnių problemų naudotis deramomis ir visus senjorų tobulinimosi poreikius atitinkančiomis patalpomis. Savivaldybėse yra platus bendrojo ugdymo mokyklų, paprastai užimtų tik iki pavakarių, tinklas, veikia viešosios bibliotekos ir muziejai. Taigi, jei TAU veikia remiamas savivaldybės administracijos švietimo padalinio atstovų, jei trečiojo amžiaus universitetui dėmesį rodo vietos politikai, tada nekyla problemų dėl to, kur organizuoti trečiojo amžiaus universiteto užsiėmimus.

Iš 6 lentelės matyti, kad dažniausiai pasirenkama TAU užsiėmimų vieta (respondentai galėjo nurodyti kelis atsakymus) yra įvairių savivaldybės administracijos įkurtų organizacijų (pvz., savivaldybės jaunimo ir suaugusiųjų švietimo centro, savivaldybės švietimo paslaugų centro ir pa.) patalpos, antroje pagal nurodymo dažnumą vietoje – bendrojo ugdymo mokyklų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų patalpos. Vertinant respondentų atsakymus pagal jų steigėjus matyti, kad išsiskiria tik aukštųjų

mokyklų įsteigti TAU. Jų įsteigti TAU dažniau savo užsiėmimams renkasi aukštosios mokyklos patalpas.

6 lentelė. Pastato (pastatų), kur vyksta TAU užsiėmimai, savininkas (vnt.)

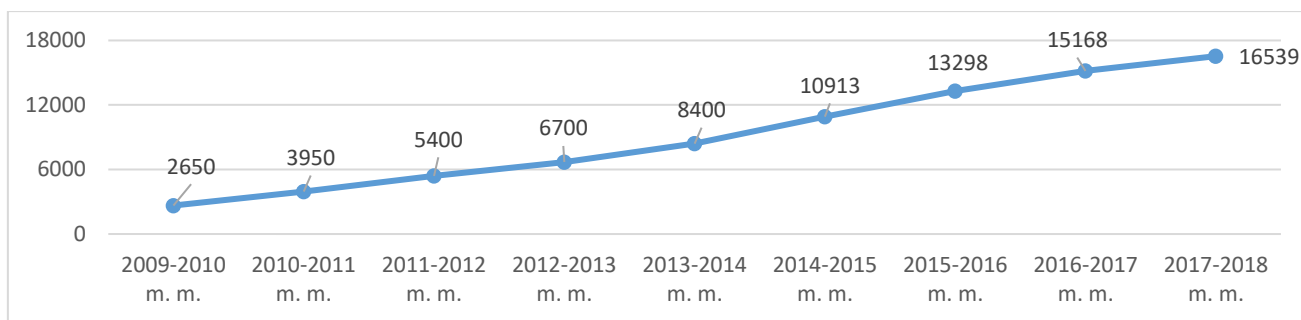
	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Aukštoji mokykla	10	10	8	4		2	2	4
Mokykla/darželis	7	21	7	9		12		
Biblioteka/muziejus	7	10	7	3		6		1
Kitos savivaldybės įsteigtos organizacijos	27	41	13	21	14	20		
Kitos organizacijos	4	3	3		1	2		1
Neatsakė	1		1					

Dar vienas respondentams užduotas svarbus ir trečiojo amžiaus universitetą gerai apibūdinantis klausimas yra TAU klausytojų skaičius. Kadangi trečiojo amžiaus universitetų veikla priskiriama neformaliajam švietimui, yra pakankamai sunku tiksliai apibūdinti kiekvienais metais TAU lankančių senjorų skaičių. Kai kada kyla diskusijų, kaip šį TAU klausytojų skaičių skaičiuoti:

- Pagal mokslo metų pradžioje paduotų pareiškimų lankyti TAU kiekį;
- skaičiuojant vidutinį statistinį užsiėmimus lankusių senjorų skaičių;
- analizuojant nario mokesčių mokančių senjorų srautus;
- pagal mokslo metų pabaigoje išduotą TAU pažymėjimų skaičių.

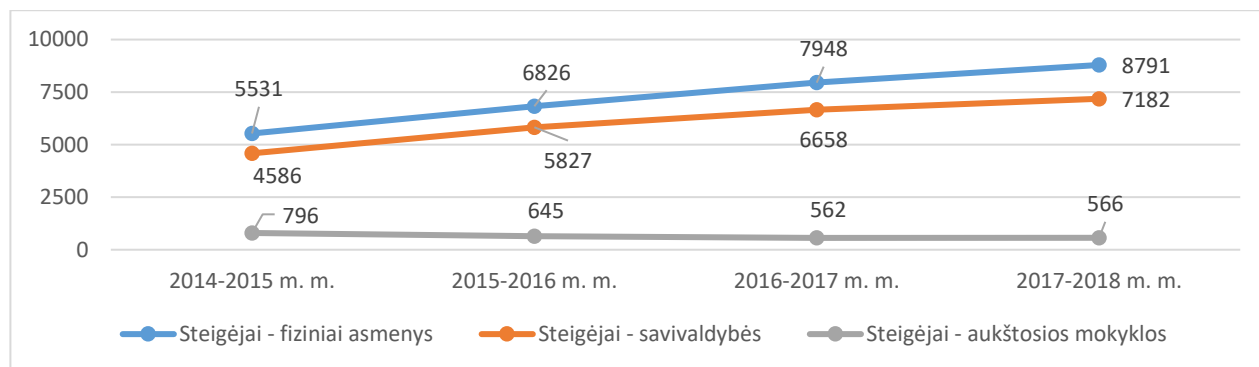
Skaičiavimai dar pasunkėja žinant, kad senjorai gali lankyti ir dažnai lanko užsiėmimus keliuose to paties TAU fakultetuose. Tyrimo rezultatai parodė, kad respondentai dažniausiai savo klausytojų skaičių matuoja pagal mokslo metų pradžioje paduotus pareiškimus lankyti TAU. Respondentų apklausos rezultatai rodo, kad kiekvienais metais didėja TAU klausytojų skaičius.

1 pav. TAU klausytojų skaičiaus pokyčiai (vnt.)

Viena vertus, iš 1 pav. matyti, kad visų žinomų šalyje veikiančių trečiojo amžiaus universitetų klausytojų skaičius lygus didžiausio Lietuvoje Vilniaus universiteto bakalauro, vientisųjų ir magistrantūros studijas pasirinkusių studentų skaičiui. Kita vertus, TAU plėtra vis dar turi didelių rezervų – trečiojo amžiaus universitetus lanko tik labai maža Lietuvoje gyvenančių senjorų dalis.

2 pav. TAU klausytojų skaičiaus pokytis pagal steigėją (vnt.)

Iš 2 pav. matyti, kad daugiausia senjorų mokosi fizinių asmenų įsteigtuose TAU, truputį mažiau senjorų – savivaldybių ir įvairių savivaldybių institucijų įsteigtuose TAU. Mažiausia senjorų lanko aukštųjų mokyklų įsteigtus TAU. Būtina pažymėti, kad jei fizinių asmenų ir savivaldybių įsteigtuose TAU nuolat didėja klausytojų skaičius, tai aukštųjų mokyklų įsteigtuose trečiojo amžiaus universitetuose klausytojų skaičius nedidėja, o prieš porą metų netgi mažėjo.

Praktika parodė, kad klausytojų skaičius trečiojo amžiaus universitete dažnai lemia konkretaus TAU veiklos kryptis, veiklos formas ir net pačią savo veiklos perspektyvą. Mažame klausytojų skaičiumi TAU vien dėl nedidelio besirenkančių senjorų skaičiaus dažnai stengiamasi riboti galimas veiklos kryptis (kitaip nesusirinks bent minimalus klausytojų skaičius), kita vertus mažas klausytojų skaičius nekelia didesnių reikalavimų dėl jų veiklai reikalingų patalpų. Tuo pat laiku didesnę senjorų skaičių surenkantys TAU paprastai yra daug geriau matomi savo savivaldybėje, jiems dažniau nėra sunku gauti paramą iš savo savivaldybės administracijos ar rasti lektorių. Tiesa, didesniame klausytojų skaičiumi TAU ir šių lektorių paprastai reikia daugiau. Dėl visų šių priežasčių šiuo metu veikiantys trečiojo amžiaus universitetai buvo tipologizuoti pagal klausytojų skaičių. Tokiai tipologizacijai

pasinaudota 2014 m. tyrimo rezultatams analizuoti taikytu teoriniu konstruktu. 2018 m. tyrimo rezultatai parodė, kad maždaug pusė veikiančių TAU 2017 – 2018 m. m. surinko nuo 101 iki 300 klausytojų, maždaug trečdalis – mažiau 100 klausytojų ir tik 13 TAU 2017 – 2018 m. m. turėjo daugiau nei 300 klausytojų. Ypatingą savivaldybių administracijų švietimo padalinių, kurie pagal Švietimo įstatymo nuostatas yra atsakingi už suaugusiųjų neformaliojo švietimo plėtrą savo savivaldybėje, darbuotojų dėmesį reikėtų skirti 21 TAU, kuris 2017 – 2018 m. m. sugebėjo pritraukti mažiau 100 klausytojų. Du trečdaliai jų yra įsteigti fizinių asmenų ir, kaip rodo praktika, jiems yra ypač sunku vystyti savo veiklas. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad aukštųjų mokyklų įsteigti TAU irgi nėra labai skaitlingi. Lyginant su 2014 m. tyrimu matyti, kad didžiausia TAU dalis sugeba pritraukti nuo 100 iki 300 klausytojų, o mažiau 100 klausytojų pritraukiančių TAU dalis per 4 praėjusius metus padidėjo.

7 lentelė. TAU pagal klausytojų skaičių (vnt.)

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Labai maži TAU (iki 100 klausytojų)	7	21	5	13	2	6		2
Maži TAU (nuo 101 iki 300 klausytojų)	23	31	12	13	9	15	2	3
Vidutinio dydžio TAU (nuo 301 iki 500 klausytojų)	5	6	2	4	3	2		
Dideli TAU (daugiau, nei 500 klausytojų)	3	7	3	4		3		

Patalpų ir su senjorais dirbti gebančių lektorių trūkumas dažniausiai riboja TAU gebėjimą priimti visus tobulėti norinčius senjorus. Todėl respondentams buvo užduotas klausimas, ar jų vadovaujamas TAU geba priimti visus jame tobulintis norinčius senjorus. Kaip ir 2014 m. tyrimo metu nustatyta, kad didžioji dauguma TAU geba priimti visus norinčius senjorus ir tik 6 TAU to padaryti nesugeba. Lyginant su 2014 m. tyrimu, nors bendras TAU skaičius padidėjo, visų norinčių senjorų priimti nesugebančių TAU skaičius sumažėjo. Būtina atkreipti dėmesį, kad 2 savivaldybių institucijų įsteigti TAU irgi nesugeba priimti visų norinčių.

8 lentelė. TAU galimybė priimti visus norinčius (vnt.)

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Gali priimti visus norinčius	30	58	18	30	10	24	2	4
Negali priimti visų norinčių	8	6	4	3	4	2		1
Neatsakė		1		1				

Tyrimo metu domėtasi, kas lanko TAU užsiėmimus. Paaiškėjo, kad pagrindinė TAU klausytojų dalis yra pensininkai. Lyginant su 2014 m. tyrimo rezultatais, trečiojo amžiaus universitetų, pasikviečiančių ir kitų socialinių grupių (bedarbių, spec. poreikių turinčių asmenų, priešpensinio amžiaus asmenų) atstovus dalis nepakito. Ne tik pensininkus, bet ir kitų grupių atstovus kviečiasi maždaug pusė 2017 – 2018 m. m. veikusių TAU.

9 lentelė. Įvairių asmenų grupių dalyvavimas TAU veikloje (vnt.).

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Beveik visi TAU klausytojai – pensininkai	19	34	11	15	7	15	1	4
Tarp klausytojų pensininkų dauguma	19	30	11	18	7	11	1	1
Neatsakė		1		1				

Viena didžiausių trečiojo amžiaus universitetų problemų ir vienas didesnių TAU vadovų iššūkių yra gebėjimas rasti tinkamų ir savanoriškai bei neapmokamai dirbti norinčių dėstytojų, lektorių, užsiėmimų vadovų. Tiesa, kai kurie respondentai nurodė, kad jų atstovaujami TAU lektoriais, dėstytojais, grupių vadovams moka nedidelį, dažnai simbolinį užmokestį, o lėšų tokiam užmokesčiui dažniausiai surenka iš klausytojų nario mokesčio. Tyrimo metu domėtasi, kas respondentų atstovaujamuose TAU dirba dėstytojais, lektoriais, užsiėmimų vadovais.

10 lentelė. TAU dėstytojai, lektoriai, užsiėmimų vadovai pagal savo pagrindinę veiklą 2018 m.

(vnt.).

	Bendrai imant	TAU steigėjai – fiziniai asmenys	TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos	TAU steigėja – aukštoji mokykla
TAU vadovai	34	17	14	3
TAU lankantys senjorai	34	18	15	1
Bibliotekos, muziejaus darbuotojai	28	15	11	2
Mokytojai	36	20	14	2
TAU steigėjo organizacijos darbuotojai	23	9	10	4
Kiti asmenys	42	22	16	4

Iš 10 lentelės matyti, kad pakankamai dažnai TAU dėstytojais, lektoriais, užsiėmimų vadovais kviečiami mokytojai ir bibliotekų bei muziejų darbuotojai, labai dažnai užsiėmimus veda patys TAU vadovai ir TAU lankantys senjorai. TAU vadovai, jei gali, stengiasi pritraukti savo vadovaujamos organizacijos darbuotojus, bet respondentai dažniausiai nurodė, kad dėstytojais, lektoriais, užsiėmimų vadovais yra kviečiami ir kiti asmenys – savivaldybės ar nacionalinio lygio politikai, studentai–savanoriai ir įvairias praktikas atliekantys studentai, medikai, savivaldybės administracijos specialistai, verslininkai, knygų autoriai, policijos pareigūnai, dvasininkai, kai kada netgi vyresniųjų klasių bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai. Kviečiant TAU dėstytojus, lektorius, užsiėmimų vadovus, labai daug lemia TAU vadovų iniciatyva, komunikabilumas ir kai kada net apsukrumas.

Kadangi trečiojo amžiaus universitetai dažniausiai remiasi savanoryste, labai svarbu ir labai naudinga TAU, jeigu yra galimybė, turėti darbuotoją, kuriam veikla TAU įsiskaito į pareigines funkcijas kokioje nors biudžetinėje organizacijoje – tada trečiojo amžiaus universiteto kasdienė veikla būna labiau organizuota ir mažiau priklausoma nuo įvairių netikėtumų. Pavyzdžiui, savivaldybės švietimo centras gali skirti etatą ar pusę etato darbuotojui, užsiimančiam kasdiene toje savivaldybėje veikiančio TAU vadyba, arba kitoje savivaldybėje, kur veikia prie suaugusiųjų mokyklos įkurtas TAU, tos mokyklos direktoriaus pavaduotojai, kaip viena iš jos funkcijų, apibrėžtas vadovavimas kasdienei TAU veiklai. Apklausiant respondentus domėtasi, kiek šalies TAU gauna tokią savo savivaldybės pagalbą.

11 lentelė. Kitose įstaigose dirbančių TAU darbuotojų, į kurių funkcijas įeina TAU problemų sprendimas, turėjimas (vnt.)

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Turi	24	24	8	8	14	13	2	3
Neturi	12	39	12	24		13		2
Neatsakė	2	2	2	2				

Iš 11 lentelės matyti, kad, lyginant su 2014 m. tyrimo rezultatais, bendrai imant nepasikeitė TAU, kurie turi kitose įstaigose dirbančių darbuotojų, atsakingų už TAU veiklą, skaičius. Yra lengvai paaiškinama kodėl tokių TAU daugiau tarp savivaldybės įsteigtų ir mažiau tarp fizinių asmenų įsteigtų trečiojo amžiaus universitetų. Kita vertus, net du iš penkių aukštųjų mokyklų įsteigtus TAU atstovaujantys respondentai nurodė, kad neturi tose aukštosiose mokyklose dirbančių savo darbuotojų, į kurių pareigas įeina TAU problemų sprendimas.

Visas galimas TAU veiklas galima padalinti į tris grupes. Praktika parodė, kad trečiojo amžiaus universitetuose galima organizuoti paskaitas (pvz., sveikos gyvensenos, tarptautinių santykių ar istorijos tematika), galima vesti įvairius praktinius užsiėmimus (pvz., organizuoti dailės studiją, šiaurietiško ėjimo ar jogos grupę), o galima organizuoti senjorų laisvalaikį (įsteigti dainų ir šokių ansamblį, organizuoti vakarones arba važinėti į keliones). Respondentų klausta, kokias veiklas organizuoja jų atstovaujami TAU.

12 lentelė. TAU vykdomos veiklos formos (vnt.).

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Auditorijoje skaitomos paskaitos	38	64	22	33	14	26	2	5
Įvairūs praktiniai užsiėmimai	33	62	18	32	13	26	2	4
Laisvalaikio organizavimas	36	64	21	33	14	26	1	5

Iš 12 lentelės matyti, kad praktiškai visi respondentai nurodė, jog jų atstovaujamuose TAU organizuojamos auditorijoje vykstančios paskaitos bei įvairūs senjorų laisvalaikio renginiai. Dviem respondентаis mažiau (bet tai irgi praktiškai visi TAU) nurodė, kad jų atstovaujamuose TAU senjorams organizuojami ir įvairūs praktiniai užsiėmimai. Taigi, galima teigti, kad Lietuvoje veikiančiuose TAU organizuojama įvairesnė veikla, nei kai kuriose užsienio valstybėse, kuriose veikiančios TAU dažnai apsiriboja vien tik akademinė veikla (paskaitomis).

13 lentelė. TAU pagal jų veiklą nuolat remiančius rėmėjus (vnt.).

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Įvairios privačios organizacijos	3	2	3	1		1		
Įvairūs privatūs asmenys (ne TAU vadovai, dėstytojai ar klausytojai)	1	2	1	1		1		
Savivaldybė tiesiogiai ar per įsteigtas organizacijas	14	35	8	17	6	18		
Valstybės (ne savivaldybės) institucijos ar organizacijos	2	7		2		5	2	
TAU vadovai, dėstytojai ar klausytojai (ne per nario mokestį)	8	16	5	11	1	5	2	
TAU klausytojai per nario mokestį	22	45	18	30	3	12	1	3

Tyrimo metu taip pat domėtasi įvairiais finansiniais TAU veiklos aspektais. Respondentų prašyta nurodyti, ar jų vadovaujamą TAU veiklą finansiškai ar teikdami įvairią materialinę pagalbą remia įvairūs asmenys ir organizacijos. Toks pat klausimas respondentams buvo užduotas ir 2014 m. vykdytos apklausos metu. Respondentai, vertindami konkrečių rėmėjų indėlį, rinkosi vieną iš šių atsakymų: taip, nuolat remia; taip vieną ar kelis kartus parėmė; anksčiau nuolat rėmė, dabar – ne; dar

neremia, bet tariamės dėl tokios paramos; ne, neremia. Pateikti visus respondentų atsakymus, atskirai atskyrus pagal jų atstovaujamo TAU steigėjus, o taip pat palyginimui šalia parodžius 2014 m. rezultatus, būtų pakankamai komplikauta. Todėl bendri atsakymų į šį klausimą rezultatai nurodyti ataskaitos priede, o pačioje ataskaitoje pateikiami dviejų svarbiausių atsakymų pasiskirstymai – 13 lentelėje pateikiami respondentų, nurodžiusių, jog konkretus rėmėjas juos nuolat remia, atsakymų pasiskirstymai, o 14 lentelėje – respondentų, nurodžiusių, jog konkretus rėmėjas jų niekada nerėmė, atsakymų pasiskirstymai.

14 lentelė. TAU pagal jų veiklą niekada neremiančius rėmėjus (vnt.).

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Įvairios privačios organizacijos	21	46	9	22	10	19	2	5
Įvairūs privatūs asmenys (ne TAU vadovai, dėstytojai ar klausytojai)	26	50	14	27	10	18	2	5
Savivaldybė tiesiogiai ar per įsteigtas organizacijas	10	12	6	6	2	3	2	3
Valstybės (ne savivaldybės) institucijos ar organizacijos	31	52	17	29	14	19		4
TAU vadovai, dėstytojai ar klausytojai (ne per nario mokestį)	22	38	11	14	11	19		5
TAU klausytojai per nario mokestį	12	20	3	4	8	14	1	2

Iš 13 lentelės galima teigti, kad 2018 metais daugiausia respondento atstovaujamo TAU nuolat buvo remiami per TAU klausytojo nario mokestį ir savo savivaldybės tiesiogiai ar per įvairias jos įsteigtas organizacijas. Matoma aiški koreliacija – fizinių asmenų įsteigtų TAU atstovai dažniau nurodė nuolat remiami per TAU klausytojų nario mokestį, o savivaldybių įsteigtų TAU atstovai dažniau nurodė

nuolat tiesiogiai ar netiesiogiai remiami savo savivaldybės. Įdomu, kad fizinių asmenų įsteigtų TAU atstovai dažnai minėjo nuolat remiami TAU vadovų, dėstytojų ar klausytojų. Kitaip kalbant, iš šių respondentų atsakymų galima teigti, kad fizinių asmenų įsteigtuose TAU daug plačiau paplitusi TAU vadovų, dėstytojų ir klausytojų savanorystė, jie į TAU užsiėmimus dažniau eina ne tik imti, bet ir duoti.

Analizuojant respondentų, nurodžiusių, kad konkretus rėmėjas jų niekada nerėmė, atsakymus, matyti, kad tarp TAU, kurių niekada nerėmė apskritai joks konkretus rėmėjas, dažnai yra aukštųjų mokyklų įsteigti TAU. Remiantis 14 lentelės rezultatais galima teigti, kad mažiausiai pagalbos Lietuvoje veikiantys TAU, jų vadovų teigimu, sulaukia iš valstybės (ne savivaldybės) institucijų ar organizacijų, iš su TAU nesusijusių privačių asmenų bei iš privačių organizacijų.

Vykdamas kasdienes veiklas, trečiojo amžiaus universitetų vadovams nuolat iškyla įvairių organizacinių bei kitokių problemų. Veikiantys trečiojo amžiaus universitetai padeda vykdyti Švietimo įstatymo savivaldybių kompetencijai priskiriamą neformaliojo suaugusiųjų švietimo funkciją, todėl yra svarbu, kad TAU vadovai savo iškylančias veiklos problemas galėtų tiesiogiai spręsti su savivaldybės administracijos švietimo padalinio darbuotojais. Todėl respondentų klausta, ar jie savivaldybės administracijos švietimo padalinyje ar kitoje savivaldybės įstaigoje turi kontaktinį asmenį, į kurį gali kreiptis iškilus poreikiui. 15 lentelėje skelbiami duomenys rodo, kad maždaug dviejų trečdalių šalyje veikiančių TAU vadovams dėl kontaktinio asmens savo savivaldybėje klausimų nekyla. Kita vertus, maždaug trečdalis TAU vadovų tokio kontaktinio asmens savo savivaldybės administracijoje vis dar neturi. Pažymėtina, kad nuo 2014 m. tyrimo gerus ryšius su savo savivaldybės administracija užmezgusių TAU dalis nepasikeitė. Didesnė problema ieškant ryšių savo savivaldybės administracijoje dažniau kyla fizinių asmenų ir aukštųjų mokyklų įsteigtų TAU vadovams. Tuo pat laiku net 6 savivaldybių įsteigtų TAU vadovai irgi nurodė neturintys deramo kontakto su savo savivaldybės administracija.

15 lentelė. TAU, kurių vadovai gali kreiptis į savivaldybės švietimo padalinyje, kitoje savivaldybės įstaigoje dirbantį asmenį (vnt.).

	Bendrai imant		TAU steigėjai – fiziniai asmenys		TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos		TAU steigėja – aukštoji mokykla	
	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.	2014 m.	2018 m.
Turi tokį asmenį	24	41	10	19	14	20		2
Neturi tokio asmens	14	24	12	15		6	2	3

Baigiant apklausą respondentų atviro klausimo forma prašyta nurodyti, ar jų atstovaujama TAU veikloje yra problemų, kurias būtų galima išspręsti savivaldybės lygiu, ir problemų, kurias savivaldybės lygiu išspręsti negalima, bet, respondentų vertinimu, būtų galima išspręsti nacionaliniu lygiu. Iš esmės tai buvo provokuojantis klausimas, kurio pagalba analizuota, kokie sunkumai kyla TAU veikloje ir ieškota idėjų vystant TAU veiklą nacionaliniu mastu.

16 lentelė. TAU, kurie, vadovų vertinimu, turi išorės subjektų išsprendžiamų veiklos problemų 2018 m. (vnt.).

	Bendrai imant	TAU steigėjai – fiziniai asmenys	TAU steigėjai – savivaldybės ar savivaldybių institucijos	TAU steigėja – aukštoji mokykla
Turi savivaldybės lygiu išsprendžiamų problemų	37	19	15	3
Neturi savivaldybės lygiu išsprendžiamų problemų	24	11	11	2
Turi tik nacionaliniu lygiu išsprendžiamų problemų	34	21	12	1
Neturi tik nacionaliniu lygiu išsprendžiamų problemų	27	9	14	4

Iš 16 lentelės matyti, kad daugiau nei pusė apklaustų respondentų nurodė turintys su TAU veikla susijusių problemų, kurias būtų galima spręsti savivaldybės lygiu. Apibendrinant galima teigti, kad labai dažnai buvo nurodyta, jog TAU vadovai iš savivaldybių administracijų laukia pagalbos sprendžiant TAU patalpų užsiėmimams klausimus. Dar viena labai aktuali TAU problema yra siekis iš savivaldybės gauti apmokamus ar bent iš dalies apmokamus etatus TAU veiklos koordinatoriui bei TAU vadovams. Kai kurios savivaldybės (pvz., Marijampolės) parodė gerą pavyzdį skirdamos apmokamą ir jaunesnį amžiumi pagalbininką, kuris organizuoja kasdienę TAU veiklą, o TAU vadovams tada lieka daugiau laiko ir jėgų strateginiam savo vadovaujamo TAU veiklos planavimui. Kai kada, pasirodo, didele ir sunkiai įveikiama problema tampa ne patalpų TAU užsiėmimams gavimas, o komunalinių mokesčių už tas patalpas sumokėjimas. Tam kai kurie TAU priversti skirti reikšmingą iš nario mokesčio surinktų lėšų dalį.

Tarp spręstinių nacionalinio lygio problemų respondentai minėjo poreikį nacionaliniu lygiu skirti daugiau lėšų konkursiniam projektų organizavimui, kai atskirose savivaldybėse veikiančios TAU galėtų rengti paraiškas ir gauti papildomą finansavimą savo veiklai. Kai kurie respondentai nurodė, kad tų konkursų dokumentacija turėtų būti supaprastinta, kad senjorams nebūtų sunku parengti

tinkamą paraišką. Respondentų vertinimu, į paramą turėtų būti leista pretenduoti ir teisiškai neįsiregistravusiems TAU. Kita respondentų siūlymų grupė aptarė metodinę pagalbą šiuo metu šalyje veikiantiems TAU. Respondentų vertinimu, būtų naudinga parengti TAU vadovams kvalifikacijos tobulinimo programą. Respondentų veiklą taip pat palengvintų lektorių savanorių sąrašas, kuriuos būtų galima kviestis, apmokant jiems vien tik kelionės išlaidas.

Išvados ir apibendrinimai.

- Vertinant Lietuvoje veikiančių trečiojo amžiaus universitetų steigėjus, stebimas jau iš 2014 m. tyrimo rezultatų suformuluotas dėsningumas – trečiojo amžiaus universitetų kūrimasis Lietuvoje inicijuojamas trijų subjektų: fizinių asmenų, savivaldybių administracijų bei aukštųjų mokyklų.
- Paprastai teisiškai registruojasi daugiausia fizinių asmenų įsteigti trečiojo amžiaus universitetai. Teisiškai registruojantis dažniausiai pasirenkama asociacijos teisinis statusas. Praktinė veikla parodė, kad, teisiškai neįregistravus savojo TAU, paprastai būna sunkiau savarankiškai teikti paraiškas įvairioms nacionalinėms ar tarptautinėms programoms ir projektams.
- Tik maždaug trečdalis šiuo metu veikiančių TAU yra įkūrę kitose vietovėse veikiančius skyrius ar filialus ir taip mažina mažesniuose gyvenamuosiuose punktuose gyvenančių senjorų socialinę atskirtį. Skyrius ar filialus dažniau yra įkūrę savivaldybių ar jų institucijų įsteigti TAU.
- Didžioji dalis šiuo metu veikiančių TAU turi išsirinkę senatą, tarybą ar kitaip vadinamą savivaldos instituciją arba planuoja ją rinkti. Tik mažiau dešimtadalio šiuo metu veikiančių TAU savivaldos neturi ir neplanuoja turėti.
- 2017 – 2018 m. m. 65-uose Lietuvoje veikiančiuose trečiojo amžiaus universitetuose mokėsi 16,5 tūkstančio klausytojų. Kiekvienais metais TAU lankančių senjorų skaičius didėja.
- Maždaug pusė Lietuvoje veikiančių TAU 2017–2018 m. m. surinko nuo 101 iki 300 klausytojų, maždaug trečdalis – mažiau 100 klausytojų ir tik 13 TAU 2017 – 2018 m. m. turėjo daugiau nei 300 klausytojų.
- Didžioji dauguma Lietuvoje veikiančių TAU geba priimti visus norinčius tobulintis senjorus ir tik 6 TAU dėl įvairių priežasčių to padaryti nesugeba. Pažymėtina, kad tarp šių šešių nesugebančių priimti visų norinčių trečiojo amžiaus universitetų yra 2 savivaldybių įsteigti TAU.

- Pakankamai dažnai TAU dėstytojais, lektoriais, užsiėmimų vadovais kviečiami mokytojai ir bibliotekų bei muziejų darbuotojai, labai dažnai užsiėmimus veda patys TAU vadovai ir TAU lankantys senjorai. TAU vadovai, jei gali, stengiasi pritraukti savo vadovaujamos organizacijos darbuotojus, bet respondentai dažniausiai nurodė, kad dėstytojais, lektoriais, užsiėmimų vadovais yra kviečiami ir kiti asmenys – savivaldybės ar nacionalinio lygio politikai, studentai–savanoriai ir įvairias praktikas atliekantys studentai, medikai, savivaldybės administracijos specialistai, verslininkai, knygų autoriai, policijos pareigūnai, dvasininkai, kai kada netgi vyresniųjų klasių bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai.
- Nuo 2014 m. nepasikeitė TAU, turinčių darbuotoją, kuriam veikia TAU įsiskaito į pareigines funkcijas kokioje nors biudžetinėje organizacijoje, skaičius. Savivaldybių administracijų atstovai nerodo didesnės iniciatyvos tokiu būdu padėti trečiojo amžiaus universitetams spręsti savo kasdienės veiklos organizavimo problemas.
- Praktiškai visuose šalyje veikiančiuose TAU senjorai gali dalyvauti tiek auditorijoje skaitomose paskaitose, tiek įvairiuose praktiniuose užsiėmimuose (dailės studijoje, šiaurietiško vaikščiojimo ir pan.), tiek ir rinktis kitus savo laisvalaikio leidimo būdus (vykti į keliones, dalyvauti saviveikloje). Taigi, Lietuvoje veikiančiuose TAU organizuojama įvairesnė veikla, nei kai kuriose užsienio valstybėse, kuriose veikiantys TAU dažnai apsiriboja vien tik akademinė veikla (paskaitomis).
- 2018 metais daugiausia TAU nuolat buvo remiami per TAU klausytojo nario mokestį ir savo savivaldybės tiesiogiai ar per įvairias tos savivaldybės įsteigtas organizacijas. Matoma aiški koreliacija – fizinių asmenų įsteigtų TAU atstovai dažniau nurodė nuolat remiami per TAU klausytojų nario mokestį, o savivaldybių įsteigtų TAU atstovai dažniau nurodė nuolat tiesiogiai ar netiesiogiai remiami savo savivaldybės. Mažiausiai tiesioginės pagalbos Lietuvoje veikiantys TAU, jų vadovų teigimu, sulaukia iš valstybės (ne savivaldybės) institucijų ar organizacijų, iš su TAU nesusijusių privačių asmenų bei iš privačių organizacijų.
- Maždaug trečdalis TAU vadovų savo savivaldybės administracijoje vis dar neturi asmens, su kuriuo galėtų spręsti trečiojo amžiaus universitetui išskylančias problemas. Pažymėtina, kad nuo 2014 m. tyrimo gerus ryšius su savo savivaldybės administracija užmezgusių TAU dalis nepasikeitė. Ieškant ryšių savo savivaldybės administracijoje problemų dažniau kyla fizinių asmenų ir aukštųjų mokyklų įsteigtų TAU vadovams.
- Daugiau nei pusė apklaustų respondentų nurodė, kad jų atstovaujamas TAU turi problemų, kurias būtų galima spręsti savivaldybės lygiu. Apibendrinant galima teigti, kad labai dažnai buvo nurodyta, jog TAU vadovai iš savivaldybių administracijų laukia pagalbos sprendžiant

TAU patalpų užsiėmimams klausimus. Dar viena labai aktuali TAU problema yra siekis iš savivaldybės gauti apmokamus ar bent iš dalies apmokamus etatus TAU veiklos koordinatoriui bei TAU vadovams.

- Tarp spęstinų nacionalinio lygio problemų respondentai minėjo poreikį nacionaliniu lygiu skirti daugiau lėšų konkursiniam finansavimui, kai atskirose savivaldybėse veikiančys TAU galėtų rengti paraišką ir gauti papildomą finansavimą savo veiklai. Kai kurie respondentai nurodė, jog tų konkursų dokumentacija turėtų būti supaprastinta, kad senjorams nebūtų sunku parengti tinkamą paraišką. Respondentų vertinimu, į paramą turėtų būti leista pretenduoti ir teisiškai neįsiregistravusiems TAU. Kiti respondentų siūlymai buvo susiję su metodinės pagalbos teikimu šiuo metu šalyje veikiančioms TAU. Respondentų vertinimu, būtų naudinga parengti TAU vadovams kvalifikacijos tobulinimo programą. Respondentų veiklą taip pat palengvintų lektorių savanorių sąrašas, kuriuos būtų galima kvieisti, apmokant jiems vien tik kelionės išlaidas.

TAU vadovų apklausos suminiai duomenys

Atsakytas anketas atsiuntė 65 TAU vadovai iš 67 šiuo metu žinomų trečiojo amžiaus universitetų.

Tyrimo rezultatai pateikiami nurodant konkretų atsakymą pasirinkusių respondentų skaičių.

2. Ar Jūsų vadovaujamas TAU yra juridškai įregistruotas?

Taip, įregistruotas	34
Dar ne, bet planuojame įregistruoti	4
Ne ir neplanuojame įregistruoti	27

3. Jei Jūsų vadovaujamas TAU jau juridškai įregistruotas arba planuojate tai padaryti, kokia yra ar bus Jūsų vadovaujamo TAU juridinė forma (viešoji įstaiga, asociacija, biudžetinė įstaiga, UAB ir pan.)?

Asociacija	31
Viešoji įstaiga	4
Neatsakė	30

4. Kada oficialiai įsteigtas Jūsų TAU?

1995	1
1999	3
2000	1
2002	3
2005	1
2006	1
2007	1
2008	3
2010	5
2011	6
2012	8
2013	9
2014	6
2015	10
2016	2
2017	3
neatsakė	2

5. Kas yra Jūsų TAU steigėjai?

Fiziniai asmenys	32
Narių susirinkimas	2
Savivaldybė arba kuri nors savivaldybės įsteigta įstaiga	26
Aukštoji mokykla	5

6. Ar turite savo filialų ar skyrių kitose savo savivaldybės ar kitų savivaldybių vietovėse?

Taip, turime	15
Ne, neturime, bet planuojame steigti	9
Ne, neturime ir neplanuojame steigti	41

7. Jei turite savo filialų ar skyrių kitose savo savivaldybės ar kitų savivaldybių vietovėse arba planuojate juos steigti, nurodykite, kur konkrečiai veikia ar veiks Jūsų TAU filialai ar skyriai.

Filialai, skyriai veikia toje pačioje savivaldybėje	18
Filialai, skyriai veikia kitoje savivaldybėje	3
Neatsakė	44

8. Ar turite išsirinę TAU tarybą, senatą ar kitaip pavadintą senjorų savivaldos instituciją?

Taip, turime	57
Ne, neturime, bet planuojame išsirinkti	2
Ne, ir neplanuojame išsirinkti	5
Neatsakė	1

9. Kam priklauso pastatas (pastatai), kur vyksta TAU užsiėmimai?

	Taip	Ne
Aukštajai mokyklai	10	55
Mokyklai arba darželiui	21	44
Bibliotekai arba muziejui	10	55
Kitoms savivaldybės Tarybos įsteigtoms įstaigoms	41	24
Kitoms organizacijoms	3	62

10. Kiek klausytojų iš viso mokosi / mokėsi Jūsų vadovaujame TAU įvairiais mokslo metais? Jei tas pats klausytojas vienu metu mokosi / mokėsi skirtinguose fakultetuose, prašome jį skaičiuoti tik vieną kartą. Prašome nurodyti vidutinį klausytojų skaičių konkrečiais mokslo metais. Jei sunku suskaičiuoti, nurodykite bent apytikslį tokių klausytojų skaičių. *Pateikiamas respondentų nurodytas apibendrintas klausytojų skaičius.*

2014-2015 m. m.	2015-2016 m. m.	2016-2017 m. m.	2017-2018 m. m.
10913	13298	15168	16539

11. Kokia Jūsų vadovaujamo TAU klausytojų skaičiavimo metodika geriausiai atspindi tikrąją situaciją? Nurodykite tik vieną, patį svarbiausią atsakymą.

Tikrąjį klausytojų skaičių geriausiai skaičiuoti pagal mokslo metų pabaigoje išduotus mokslo metų baigimo pažymėjimus	10
Tikrąjį klausytojų skaičių geriausiai skaičiuoti pagal mokslo metų pradžioje užsiregistravusių senjorų skaičių	30
Tikrąjį klausytojų skaičių geriausiai skaičiuoti apskaičiuojant vidutinį užsiėmimus lankiusių klausytojų skaičių	17
Kitas atsakymas	6
Neatsakė	2

12. Ar galite į TAU priimti visus norinčiuosius lankyti užsiėmimus?

Taip, galime	58
Ne, negalime	6
Neatsakė	1

13. Jeigu negalite priimti visų norinčiųjų lankyti užsiėmimus, kokios priežastys trukdo tai padaryti?

Trūksta patalpų	2
Trūksta dėstytojų	1
Trūksta ir dėstytojų ir patalpų	2
Neatsakė	60

14. Ar Jūsų vadovaujamo TAU veikloje dalyvauja vien tik pensinio amžiaus sulaukę žmonės?

Taip, beveik visi TAU klausytojai yra pensinio amžiaus sulaukę senjorai	34
Tokių klausytojų yra dauguma	30
Neatsakė	1

15. Jei Jūsų vadovaujamo TAU veikloje dalyvauja ne tik pensinio amžiaus sulaukę žmonės, kokių dar gyventojų grupių atstovai lanko Jūsų TAU užsiėmimus?

	Taip	Ne
Bedarbiai	17	40
Artėjantys prie pensinio amžiaus	38	19
Neįgalūs asmenys	8	49
Kiti asmenys	7	50

16. Kas paprastai būna Jūsų vadovaujamo TAU dėstytojais, lektoriais, užsiėmimų vadovais? Nurodykite visus dažniausiai pas Jus naudojamus dėstytojų, lektorių ar užsiėmimų vadovų pritraukimo būdus.

	Taip	Ne
TAU vadovai	34	26
TAU senjorai	34	26
Bibliotekos, muziejaus darbuotojai	28	31
Mokytojai	36	23
TAU steigėjo organizacijos darbuotojai	23	35
Kiti asmenys	42	18

17. Ar turite etatinių (apmokamų) TAU darbuotojų? Jei taip, tai kiek tokių darbuotojų turite ir kokią konkrečiai darbą jie atlieka?

Taip	6
Ne	58
Neatsakė	1

18. Ar turite TAU darbuotojų, kurie formaliai dirba kitoje organizacijoje (pvz., savivaldybės švietimo centre, aukštojoje mokykloje ir pan.), bet į jų formalias ar neformalias funkcijas įeina TAU problemų sprendimas? Jei tokių darbuotojų turite, tai kiek jų turite ir kur jie formaliai įdarbinti?

Taip	24
Ne	39
Neatsakė	2

19. Ar Jūsų vadovaujame TAU vykdomos lentelėje išvardytų formų veiklos? Pažymėkite po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Taip, tokia veikla vykdoma šiais mokslo metais.	Tokia veikla buvo vykdoma anksčiau, šiuo metu – ne.	Tokia veikla dar nevykdoma, bet planuojame tai daryti.	Tokia veikla nevykdoma ir neplanuojame to daryti.
Auditorijoje skaitomos paskaitos	64	1	0	0
Įvairūs praktiniai užsiėmimai (kalbų mokymas, dailės studija, rankdarbiai, IT gebėjimų tobulinimas, šiaurietiškas ėjimas ir pan.)	62	2	0	1
Laisvalaikio organizavimas (kelionės, saviveikla, vakaronės ir pan.)	64	0	1	0

21. Ar Jūsų vadovaujamo TAU veiklą finansiškai ar teikdami įvairią materialinę pagalbą remia lentelėje nurodyti subjektai? Pažymėkite po vieną atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Taip, nuolat remia.	Taip vieną ar kelis kartus parėmė.	Anksčiau nuolat rėmė, dabar – ne.	Dar neremia, bet tariamės dėl tokios paramos.	Ne, neremia.
Įvairios privačios organizacijos	2	17	0	0	46
Įvairūs privatūs asmenys (ne TAU vadovai, dėstytojai ar klausytojai)	2	13	0	0	50
Jūsų savivaldybė tiesiogiai ar per savo įsteigtas organizacijas.	35	13	2	2	12
Įvairios valstybės (ne savivaldybės) institucijos ar organizacijos.	7	6	0	0	52
TAU vadovai, dėstytojai ar klausytojai (ne per nario mokestį).	16	10	1	0	38
TAU klausytojai, mokėdami nario mokestį.	45	0	0	0	20

Pakalbėkime apie Jūsų vadovaujamo TAU ryšius su išorės partneriais.

23. Ar savivaldybės administracijos švietimo padalinyje (švietimo skyriuje), švietimo centre ar kitame savivaldybės administracijos padalinyje dirba darbuotojas, įpareigotas spręsti TAU kylančias problemas ir į kurį bet kada galite kreiptis pagalbos? Jei toks darbuotojas yra, nurodykite jo vardą pavardę, kur ir kuo jis dirba.

Taip	41
Ne	24

24. Su kokiais kitomis išorės organizacijomis daugiausia bendradarbiauja Jūsų vadovaujamas TAU?

Su kitais TAU	3
Su įvairiomis savivaldybėje veikiančiomis įstaigomis ir organizacijomis	50
Su kitose savivaldybėse veikiančiomis organizacijomis	7
Neatsakė	5

25. Su kokiais kitomis įstaigomis ir organizacijomis bandote derinti ir koordinuoti savo veiklą, savo planus?

Su savivaldybės administracija ar jos įsteigtomis organizacijomis	12
Nebando su niekuo derinti	10
Su kitomis savivaldybėje veikiančiomis organizacijomis	37
Neatsakė	6

26. Su kuriais TAU dažniausiai bendraujate, vykdate bendras veiklas?

Su kitais TAU bendradarbiauja	49
Su kitais TAU nebendradarbiauja	15
Neatsakė	1

31. Ar yra Jūsų vadovaujamo TAU veiklos problemų, kurias, Jūsų vertinimu, galėtų išspręsti savivaldybės, kurioje veikia TAU, administracijos ar kitų savivaldybėje veikiančių institucijų atstovai? Jei tokių problemų yra, nurodykite jas.

Mato tokių problemų	37
Nemato tokių problemų	24
Neatsakė	4

32. Ar yra Jūsų vadovaujamo TAU veiklos problemų, kurias, Jūsų vertinimu, savivaldybės administracijos ar kitų savivaldybėje veikiančių institucijų atstovai išspręsti negali, bet tai galėtų padaryti kurios nors šalies lygmens institucijos atstovai? Jei tokių problemų yra, nurodykite jas.

Mato tokių problemų	34
Nemato tokių problemų	27
Neatsakė	4